

Stručni komentar

KOMENTAR NOVOG ZAKONA O JAVNIM SKLADIŠTIMA ZA POLJOPRIVREDNE PROIZVODE - "Sl. glasnik RS", br. 41/2009

Narodna skupština Republike Srbije donela je **Zakon o javnim skladištima za poljoprivredne proizvode ("Sl. glasnik RS", br. 41/2009**, stupio na snagu 10.6.2009. godine - dalje: Zakon), kojim se uvode značajne novine za privredne subjekte u poljoprivredi. Poljoprivreda je delatnost sa brojnim specifičnostima - spor obrt kapitala, slabo je profitabilna i teško dolazi do obrtnih sredstava. Ovo je razlog da subjekti u poljoprivredi, najčešće nisu u stanju da podnesu tržišne uslove obezbeđivanja potrebnih sredstava za reprodukciju. Otuda se i primenjuju različiti modeli, za olakšavanje takve pozicije, počev od raznih oblika eskontnih kredita, subvencionisanih kamata, obrazovanja posebnih fondova ili specijalizovanih banaka za ovu podršku. Jedan od oblika obezbeđivanja poljoprivrednim proizvođačima, pre svega, obrtnih sredstava za započinjanje delatnosti, jeste razvijen sistem javnih skladišta i vrednosnih papira. Razvojem finansijskog tržišta, putem vrednosnih papira (skladišnice, robni zapisi, fjučersi, opcije, i sl.) omogućava se lakše kratkoročno finansiranje poljoprivredne proizvodnje, takođe pod povoljnijim uslovima, od klasičnih bankarskih kredita. Pretpostavka za to je odgovarajuća institucionalna osnova, koja se sada stvara donošenjem Zakona.

Zakonom se propisuje mogućnost da **javno skladište, koje ima dozvolu za ovu vrstu poslova, izdaje robni zapis, u propisanom obliku, vlasniku poljoprivrednih proizvoda koje smešta u to skladište**. Ovaj zapis vlasnik robe i samog zapisa može da, kao vrednosni papir (ima robno pokriće u smeštenoj robi) koristi bilo kao zalogu za dobijanje kredita kod finansijske institucije, bilo da ga pod njemu prihvatljivim uslovima proda. Vrednosni papir predstavlja garanciju da takva roba zaista postoji, što garantuje i samo skladište putem Kompenzacionog fonda iz koga može da usledi eventualno obeštećenje.

Ovim putem se razvija tržište poljoprivrednim proizvodima, a istovremeno se prevazilazi problem međusobnog poverenja kupca i prodavca, tako što za količinu i kvalitet poljoprivrednog proizvoda koji je predmet prometa (vrednosni papir iza koga stoji takav proizvod), postoji garancija institucije javnog skladišta, a koja je pod stalnom kontrolom nadležne inspekcije. Drugim rečima, rešenjima iz ovog zakona unapređuje se tržište poljoprivredno-prehrambenim proizvodima i istovremeno omogućava da proizvođači jednostavnije mogu doći do neophodnih finansijskih sredstava.

Za primenu Zakona, neophodno je izvesno vreme, dok se javna skladišta obrazuju, poljoprivredni proizvođači informišu i steknu poverenje, banke da se uvere u korisnost ovakvog načina finansiranja i slično. Edukativna aktivnost će svakako biti neophodna u dužem vremenskom periodu.

Zakonom se **uređuje funkcionisanje javnih skladišta za poljoprivredne proizvode, uslove koje moraju da ispunjavaju i uslove njihovog korišćenja, odgovornost javnog skladišta, osnivanje i ulogu Kompenzacionog fonda**.

Javno skladište je pravno lice koje ima dozvolu za rad za skladištenje poljoprivrednih proizvoda i upisano je u Registar javnih skladišta (dalje: Registar), koji vodi ministarstvo nadležno za poslove poljoprivrede (dalje: Ministarstvo), na osnovu propisa ministra nadležnog za poslove poljoprivrede (dalje: ministar) o sadržini i načinu vođenja Registra.

Pod poljoprivrednim proizvodima se podrazumevaju žitarice, industrijsko bilje, voće i povrće u svežem ili polupreradenom stanju (ministar propisuje vrste tih proizvoda koji se mogu skladištiti u javnim skladištima), robni zapis je vrednosni papir koji izdaje javno skladište na osnovu ugovora o skladištenju između lica koje ostavlja robu i javnog skladišta. On dokazuje vlasništvo nad naznačenom količinom i kvalitetom uskladištenog proizvoda i znači obavezu da na zahtev imaoca robnog zapisa izvrši predaju poljoprivrednog proizvoda.

Da bi javno skladište moglo da funkcioniše, ono od Ministarstva treba da dobije dozvolu, za

koju podnosi zahtev sa propisanom dokumentacijom. Dozvola se izdaje za sve proizvode koji se mogu skladištiti u javnom skladištu ili samo pojedine od njih (npr. samo žitarice, ili samo kukuruz), i to sa rokom važenja od samo jedne godine. Obnova dozvole je moguća pod istim uslovima kao i za njeno izdavanje, s tim što se zahtev podnosi 30 dana pre isteka roka važenja postojeće dozvole. Pravno lice koje se bavi ovim poslom, mora da ispunjava uslove u pogledu: skladišnog prostora za prijem, čuvanje i isporuku poljoprivrednih proizvoda, na način da se očuva njen kvalitet i zadovolji higijenska ispravnost; opreme kojom meri količine i kvalitet proizvoda koje prima na skladištenje; vrednosti osnovnih sredstava neopterećenih hipotekom ili drugim založnim pravom; pokazatelja finansijskog poslovanja iz prethodnog obračunskog perioda (prethodno navedene uslove ministar bliže propisuje); akta o poslovanju koji, pre svega, sadrži vrste poljoprivrednih proizvoda za koje je skladište osposobljeno, uslove prijema za uskladištenje (tarifa, rokovi obaveštavanja korisnika usluga), i odgovornog lica (visoka stručna sprema, da nije osuđivano).

Za upis u Registar potreban je zahtev pravnog lica koje je dobilo dozvolu, uz koji se podnose i dokazi o uplati članarine u Kompenzacioni fond i garancija banke izdata u korist tog fonda. Javno skladište je u obavezi da plaća Kompenzacionom fondu iznos koji određuje Ministarstvo i to po svakoj toni uskladištenog proizvoda u periodu od 1. do 5. u tekućem mesecu za robu primljenu na skladištenje u prethodnom mesecu.

Robni zapis se izdaje u pisanom obliku (dozvoljeno je izdavanje i u elektronskoj formi) i sastoji se od dva dela - "Priznanice" i "Založnice". Sadrži sve bitne elemente od značaja za razlog njegovog izdavanja i njegove uloge: naziv, javno skladište, broj robnog zapisa i datum izdavanja, datum važenja, naziv ili ime i sedište - prebivalište imaoca robnog zapisa, vrstu, količinu, godinu proizvodnje i kvalitet uskladištene robe, vrednost robnog zapisa, troškove skladištenja i visinu datog avansa, podatke o objektu u kome je proizvod uskladišten, potpis ovlašćenog lica i pečat javnog skladišta. Ministar je dužan da bliže propisuje sadržinu robnog zapisa, način njegovog izdavanja, vođenja evidencije o izdatim robnim zapisima, kao obrazac robnog zapisa.

Na osnovu zaključenog ugovora o uskladištenju i po prijemu proizvoda u skladište, javno skladište je u obavezi da izda robni zapis. Izdaje se na period od jedne godine ili na period do isteka roka trajanja uskladištenog proizvoda. Ministarstvo vodi jedinstvenu evidenciju o izdatim robnim zapisima, na način koji propiše ministar. Ključno je da robni zapis, kao i njegovi delovi pojedinačno: priznanica i založnica, mogu biti predmet prometa, uključujući i berzansku trgovinu. Robni zapis se prenosi izjavom o prenosu na poleđini priznanice overenom potpisom prenosioca. Priznanica i založnica mogu se prenositi indosamentom i zajedno, ali i odvojeno. Primalac robnog zapisa ili odvojeno njegovih delova obaveštava javno skladište o izvršenom prenosu, tako da javno skladište upisuje prenos prava po osnovu robnog zapisa u Registar robnih zapisa za poljoprivredne proizvode. Robni zapis se može koristiti i kao predmet zaloge za obezbeđivanje potraživanja poverioca. U tom slučaju založni poverilac obaveštava javno skladište koje je izdalo robni zapis (podnošenjem pismene prijave za upis promene), da je na njega izvršen prenos založnice. Javno skladište nastalu promenu unosi u Registar javnih zapisa. Založno pravo ima i javno skladište na uskladištenim proizvodima, kao obezbeđenje naplate svojih potraživanja, po osnovu skladištenja robe.

Zakonom se detaljnije reguliše postupak prinudne naplate potraživanja po osnovu robnog zapisa, koje se vrši vansudskom prodajom uskladištenih proizvoda, koji pokreće poverilac u propisanom roku. Postupak može da pokrene: imalac založnice bez priznanice, od dospelosti potraživanja koje je obezbeđeno založnicom; javno skladište - emitent zapisa za nepodmirene troškove usluge skladištenja, i prenosilac koji je isplatio imaocu založnice potraživanje koje je obezbeđeno založnicom (od dana izvršene isplate). Potpunije se reguliše postupak prodaje poljoprivrednog proizvoda koji je predmet prinudne naplate: berzanska prodaja ako se dotični proizvod kotira na berzi, a cena ne može biti niža od trodnevne ponder cene ostvarene na berzi pre podnošenja naloga za proizvod koji važi tri berzanska radna dana. Ukoliko ne dođe do prodaje proizvoda na berzi, poverilac može i dalje da sprovodi berzansku prodaju ili da prodaju vrši putem javne aukcije ili putem neposredne pogodbe (po tržišnoj ceni). Kada se vrši prinudna prodaja uskladištenog proizvoda, najpre se podmiruju troškovi prodaje, zatim obaveze prema javnom skladištu, i obaveze prema založnom poveriocu po osnovu robnog zapisa.

Javno skladište dužno je da brine o uskladištenim proizvodima prema pravilima struke i običajima - sa pažnjom dobrog stručnjaka. U slučaju propusta u svom radu u obavezi je da nadoknadi štetu ukoliko do nje dođe na uskladištenom proizvodu. Štetu isplaćuje Kompenzacioni

fond, ukoliko to ne učini javno skladište, s tim što fond ima pravo zahteva od javnog skladišta do punog iznosa isplaćene štete. Javno skladište je obavezno da Kompenzacionom fondu preda garanciju banke na iznos ekvivalentan dinarskoj protivvrednosti 10% robe koju javno skladište može da primi na skladištenje, čiji je iznos izražen u evrima i koja se izdaje sa rokom važenja 60 dana dužim od isteka dozvole za rad javnog skladišta. Javno skladište je dužno i da osigura osnovna sredstva, kao i uskladištenu robu, od požara, zemljotresa, poplava, krađe, obijanja.

Nadzor nad primenom odredbi Zakona, odnosno propisa koji će biti doneti na osnovu njega, obavlja Ministarstvo preko poljoprivrednih inspektora.

Propisane su novčane kazne za povredu odredbi ovog zakona za pravno lice, odnosno odgovorno lice u pravnom licu. Uz novčanu kaznu moguća je i zaštitna mera zabrane obavljanja privredne delatnosti pravnom licu, kao i odgovornom licu da vrši određene dužnosti na određeni period.